

ГУМАНІТАРНІ ПИТАННЯ МЕДИЦИНИ І ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

DOI: 10.26693/jmbs04.05.310

УДК 159.923.2

*Козлов С. В., Снісар О. С.,
Есаулов О. Г., Картамишева В. Д.*

ОЦІНКА СТУДЕНТАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

Державний заклад
«Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України»,
Дніпро, Україна

tanatholog@i.ua

Питання про якісну медичну освіту для сучасної науки і медицини залишається актуальним у зв'язку з інтеграційними освітніми процесами. В зв'язку з цим у вищому навчальному закладі необхідно впроваджувати нові підходи до професійної освіти, які забезпечують, поряд з його фундаментальністю, і дотриманням вимог державних освітніх стандартів, розвиток особистісних якостей майбутнього спеціаліста, професійно-особистісного саморозвитку. У роботі проведений аналіз якості організації навчально-педагогічного процесу на кафедрі анатомії людини Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» за результатами анонімного анкетування 144 студентів. До опитувальника увійшли питання пов'язані з необхідності дисципліни анатомії людини в тому обсязі із запропонованим навчально-методичним контентом. Всі отримані цифрові результати оброблені математичними методами.

Моніторинг студентів є необхідним та корисним інструментом зворотного зв'язку та сприяє підвищенню ефективності навчального процесу. Аналіз рівня викладання студентам лекційного матеріалу та проведення практичних занять свідчить, що серед 144 проанкетованих студентів середні показники за 5-ти бальною шкалою становлять 4,6 та 4,5 балів відповідно. Результати опитування за допомогою месенджера показали, що 75% студентів

визнали організацію навчально-педагогічного процесу на кафедрі анатомія людини на «добре» та «відмінно».

Ключові слова: анатомія, анкетування, навчальний процес, медична освіта.

Вступ. Питання про якісну медичну освіту для сучасної науки і медицини залишається актуальним у зв'язку з інтеграційними освітніми процесами. Від того, як професійно лікар виконує свої обов'язки залежить здоров'я пацієнта і подальше його життя. Вимоги до лікаря як спеціаліста постійно зростають, оскільки вони повинні відповідати міжнародним стандартам [4]. У зв'язку з цим у вищому навчальному закладі необхідно впроваджувати нові підходи до професійної освіти [11], які забезпечують, поряд з його фундаментальністю, і дотриманням вимог державних освітніх стандартів, розвиток особистісних якостей майбутнього спеціаліста, професійно-особистісного саморозвитку. У «Білій книзі національної освіти України» особлива увага акцентується на «гармонійному поєднанні гуманітарної підготовки з професійним становленням майбутнього фахівця, зверненні до світової культури, історії, духовних цінностей, якими мають пронизуватися всі навчальні дисципліни. В основу освіти закладено ідеї добра, людяності, миру, милосердя» [2]. Деонтологія органічно ввійшла у професійну діяльність педагогів та є необхідною

складовою у становленні майбутнього медичного фахівця. Медицина тісно поєднана з етично-моральними вимогами. У медичній деонтології виражені етичність професійного буття, ступінь розуміння фахівцями медиками своїх обов'язків, професійних та моральних цінностей, механізмів реалізації їх у практичній діяльності лікаря» [6].

Важливою складовою освітнього процесу є зворотній зв'язок від студентів щодо якості організації навчально-педагогічного процесу у вищому навчальному закладі [5]. Саме тому, одним із найбільш ефективних та інформативних прийомів, особливо у викладанні такої базової дисципліни, як анатомія людини, є оцінка студентами рівня викладання матеріалу під час лекцій і практичних занять.

Мета роботи – проаналізувати якість організації навчально-педагогічного процесу на кафедрі анатомії людини Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» за результатами анонімного анкетування студентів.

Матеріал та методи дослідження. Матеріалом для аналізу рівня викладання студентам дисципліни «Анатомія людини» були 144 анкети вітчизняних студентів 2-го курсу зі спеціальності «Медицина». Анкета для анонімного анкетування студентів розроблена співробітниками лабораторії психофізіологічних досліджень. Студенти оцінювали викладання лекційних та практичних занять. Окремо студенти ініціювали опитування цього ж контингенту студентів шляхом використання месенджера «Viber» [8, 9]. До опитувальника увійшли питання пов'язані з необхідності дисципліни анатомії людини в тому обсязі із запропонованим навчально-методичним контентом. Всі отримані цифрові результати оброблені математичними методами.

Результати дослідження та їх обговорення. Анатомія людини є базовою дисципліною для студентів молодших курсів вищих медичних навчальних закладів освіти. Знання анатомії людини є головним чинником, що забезпечує сприйняття інформації про розвиток та становлення організму людини до і після народження, полегшує вивчення топографічної анатомії, засвоєння форм мінливості та вад розвитку. Анатомія є складною для засвоєння навчальною дисципліною, яка вимагає тривалої теоретичної та практичної підготовки. У зв'язку з цим вивчення анатомії студентами відбувається не завжди швидко й успішно. Від того, наскільки вмотивовано та якісно, викладач буде пояснювати та розбирати навчальний матеріал практичного і лекційного заняття, залежить подальше ставлення студента до навчання [7].

До завдань анатомії відноситься детальне вивчення всіх ділянок тіла людини, формування цілі-

сного уявлення про будову організму, встановлення зв'язків між засвоєними анатомічними даними та клінічними випадками. Особливо важливим залишається розвиток у студентів клінічного мислення (розбір практично-орієнтованих тестових завдань, клінічних випадків). З метою визначення розуміння анатомії студентами та формування у них клінічного мислення, що є необхідною складовою для підготовки майбутнього лікаря, було проведено анонімне анкетування та опитування студентів.

Аналізуючи результати, можливо побачити, що більшість студентів усвідомлюють усю важливість майбутньої професії. Тому, на заняттях, на початку першого семестру, викладачі нашої кафедри пояснюють загальні принципи побудови латинських анатомічних термінів, особливості латинського мовлення [1]. Знання анатомії сприяє формуванню умінь та навичок медичної комунікації, створює передумови для появи клінічного мислення – основи успішної професійної діяльності будь-якого лікаря. Успішне засвоєння матеріалу студентами, як правило, залежить від професійного рівня викладача та його авторитету [4, 7].

Більше половини опитаних студентів оцінюють викладацьку діяльність на кафедрі анатомії як «добре» та «відмінно», що відповідає 30% та 45% відповідно [3]. Незалежне анонімне анкетування студентів щодо рівня викладання лекційного матеріалу та проведення практичних занять показало, що серед 144 проанкетованих середні показники за 5-ти бальною шкалою показали 4,6 та 4,5 балів відповідно. Середній бал та якісна успішність за результатами складання студентами іспитів з анатомії людини становили 4,05 та 83% відповідно.

Розвиток анатомічного мислення у студентів є необхідною частиною навчального процесу, який здійснюється поступово, поетапно. При вивченні будь-якої освітньої дисципліни головним питанням є послідовність викладання та вивчення матеріалу [10]. Особлива складність розробки послідовності вивчення є при викладанні анатомії людини. Предмет складається з цілого ряду взаємопов'язаних тем. Кожна тема вивчається за своїм алгоритмом. Знання студентами алгоритмів полегшує роботу викладачів, допомагає збудувати систему контролю знань. Для цього на кафедрі анатомії людини створені всі умови. На практичних заняттях з анатомії людини викладачі пропонують студентам різноманітні види завдань, що дозволяють їм будувати комунікативно цілеспрямовані відповіді в усній та письмовій формі, користуючись потрібними анатомічними термінами відповідно до мети та змісту теми. Цікаво було з'ясувати як студенти оцінюють організацію навчально-педагогічного процесу у вищому навчальному закладі [9,11]. Тому, студентам були

сформовані питання для визначення якості організації навчання на кафедрі анатомії людини, зокрема на скільки ефективним вони вважають навчання за запропонованою робочою програмою з даної дисципліни. Отримані результати свідчили про високу ефективність (94% опитаних) викладання анатомії як предмета і розуміння його практичного значення.

Висновки. Підготовка лікаря передбачає не тільки опанування студентами теоретичних знань, але й розвиток у них клінічного мислення, що досягається шляхом формування комплексу загальнокультурних та професійних компетенцій. Інтенсивне оновлення медичних технологій, інтеграція наукових знань, збільшення комплексу наукових і прикладних проблем міждисциплінарного характеру ставить перед вищою професійною освітою нові завдання з удосконалення знань та вмінь. Моніто-

рінг студентів є необхідним та корисним інструментом зворотного зв'язку та сприяє підвищенню ефективності навчального процесу. Аналіз рівня викладання студентам лекційного матеріалу та проведення практичних занять свідчить, що серед 144 проанкетованих студентів середні показники за 5-ти бальною шкалою становлять 4,6 та 4,5 балів відповідно. Результати опитування за допомогою месенджера показали, що 75 % студентів визнали організацію навчально-педагогічного процесу на кафедрі анатомія людини на «добре» та «відмінно».

Перспективи подальших досліджень. У подальшому планується проводити незалежне анонімне анкетування студентів з метою визначення найбільш ефективного способу проведення практичних занять та удосконалення навчального контенту.

References

1. *Akademicheskaya adaptatsiya obrazovatelnykh migrantov strane obucheniya*. Kollektivnaya monografiya podredaktsiyey NI Ushakovoyu Kharkov; 2017. 247 p. [Russian]
2. Aleksyeyenko TF, Anishchenko VM, Ball HO, et al. *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy*. Za zah red akad VH Kremenyu; NAPN Ukrainy. Kyiv: Inform systemy; 2010. 342 p. [Ukrainian]
3. Bergman EM, de Bruin AB, Herrler A, Verheijen IW, Scherpbier AJ. Students' perceptions of anatomy across the undergraduate problem-based learning medical curriculum: A phenomenographical study. *BMC Med Educ*. 2013; 13: 152. PMID: 24252155. PMCID: PMC4225514. DOI: 10.1186/1472-6920-13-152
4. Butenko NYu. *Komunikatyvni protsesy u navchanni*: pidruchnyk. K: KNEU; 2004. 383 s. [Ukrainian]
5. Hegazy AA. Anatomy Is a Misnomer to Aims of Its Study. *Academia Anatomica International*. *Marwah Infotech*. 2017 Jun; 3(1): 64. Doi: 10.21276/aaanat.2017.3.1.1
6. Khlyestova SS. Shcho povynni znaty maybutni likari pro vytoky medychnoi deontolohiyi. *Visnyk problem biolohiyi i medytsyny*. 2015; 3(120): 66-9. [Ukrainian]
7. Kuzminskiy AI. *Pedagogika vishchoyi shkoly*: Navch posibnik. K: Znannya; 2005. 486 p. [Ukrainian]
8. Kolos KR. Realizatsiya kompetentnosnogo podkhodu zasobamy dystantsiynoho navchannya. *Naukovo-praktychnyy seminar «Mul'tymediyi tekhnolohiyi v osviti»: tezy dopovidey*. K: NAU; 2010. 2010: 76. [Ukrainian]
9. Lizana PA, Merino C, Bassaber A, Henríquez R, Vega-Fernández G, Binignat O. Learning Human Anatomy Using Three-Dimensional Models Made from Real-Scale Bone Pieces: Experience with the Knee Joint among Pre-Service Biology Teachers. *International Journal of Morphology*. *SciELO Comision Nacional de Investigacion Cientifica Y Tecnologica (CONICYT)*. 2015 Dec; 33(4): 1299–306. Doi: 10.4067/S0717-95022015000400018
10. Moreva NA. *Osnovy pedahohycheskoho masterstva*. M: Prosveshchentye; 2006. 320 s. [Russian]
11. Khaniukov O, Kozlov S, Yehudina Y, Sapozhnychenko L, Kozlova Y, Somilo O. Formation and improvement of clinical thinking in medical students. *Medicni perspektivi (Medical perspectives)*. *SE Dnipropetrovsk Medical Academy of Health Ministry of Ukraine*. 2019 Apr 2; 24(1): 15–20. doi: 10.26641/2307-0404.2019.1.162170
12. Systema upravlinnya yakisty za mizhnarodnymy standartamy ISO 9001: 2015. 2016. 22 p. Available from: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf> [Ukrainian]

УДК 159.923.2

ОЦЕНКА СТУДЕНТАМИ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА НА КАФЕДРЕ АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

Козлов С. В., Снисар Е. С., Эсаулов А. Г., Картамышева В. Д.

Резюме. Вопрос о качественном медицинском образовании для современной науки и медицины остается актуальным в связи с интеграционными образовательными процессами. В связи с этим в высшем учебном заведении необходимо внедрять новые подходы к профессиональному образованию, которые обеспечивают, наряду с его фундаментальностью и соблюдением требований государственных образовательных стандартов, развитие личностных качеств будущего специалиста, профессионально-личностного саморазвития. В работе проведен анализ качества организации учебно-педагогического

процесса на кафедре анатомии человека государственного учреждения «Днепропетровская медицинская академия Министерства здравоохранения Украины» по результатам анонимного анкетирования 144 студентов. В анкету вошли вопросы для определения необходимости дисциплины анатомии человека с предложенным учебно-методическим контентом. Все полученные цифровые результаты обработаны математическими методами. Мониторинг студентов является необходимым и полезным инструментом обратной связи и способствует повышению эффективности учебного процесса. Анализ уровня преподавания студентам лекционного материала и проведения практических занятий свидетельствует, что среди 144 проанкетированных студентов средние показатели по 5-ти бальной шкале составляют 4,6 и 4,5 баллов соответственно. Результаты опроса с помощью мессенджера показали, что 75% студентов оценили организацию учебно-педагогического процесса на кафедре анатомия человека на «хорошо» и «отлично».

Ключевые слова: анатомия, анкетирование, учебный процесс, медицинское образование.

UDC 159.923.2

Assessment by Students of the Organization of the Educational Process at the Department of Human Anatomy

Kozlov S. V., Snisar E. S., Esaulov A. G., Kartamysheva V. D.

Abstract. The issue of high-quality medical education for modern science and medicine remains relevant in connection with integration of the education processes. The way of doctor's performing his duties influences the health of the patient and his/her further life. Requirements for a doctor as a specialist are constantly increasing, as they must comply with international standards. In this regard, modern institutions of higher education need to introduce new approaches to vocational education, which furnish the necessary requirements along with its fundamental, and compliance with the requirements of state educational standards, the development of personal qualities of a future specialist, professional and personal self-development. The training of a doctor involves not only the development of information knowledge by students, but also the formation of medical thinking, which is achieved through the formation of a complex of general cultural and professional competences. An intensive upgrade of medical technologies, the integration of scientific knowledge, and an increase in the complex of scientific and applied problems of multidisciplinary nature put new challenges for the improvement of knowledge and skills to higher professional education.

The purpose of the work was to analyze the quality of organization of educational process at the Department of Human Anatomy of the State Institution "Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine" based on the results of anonymous questionnaire of students.

Material and methods. The material for analyzing the students' satisfaction with the educational process at the Department of Human Anatomy were questionnaires filled out by the 2nd year students in the specialty "Medicine" (total number of enrolled was 144 persons). The anonymous questionnaire was developed by the staff of the laboratory of psychophysiological research. Students rated teaching lectures and practical classes. Moreover, students initiated a survey of the same contingent of students using the messenger. It is worth learning how the students themselves perceive the learning process.

Results and discussion. The students were asked the questions as to the convenience and quality of determining the program of study at the Department of Human Anatomy, whether they considered the training in the proposed program effective. The obtained results testified to the effectiveness (94% of respondents) of teaching anatomy as a subject and understanding its practical value. The questionnaire included questions related to the need for discipline "Human anatomy" in the suggested number of classes and with the proposed teaching and methodological content. All received digital results were processed by mathematical methods. Analyzing the results, it's possible to see that most students were aware of the importance of the future profession. Therefore, in classes, at the beginning of the first semester, the lecturers of our department explained the general principles of constructing Latin anatomical terms, and features of the Latin language. Knowledge of anatomy promotes the formation of skills and abilities of medical communication, creates the preconditions for the emergence of clinical thinking, which is the basis for the successful professional activity of any doctor. Students' successful absorption of the material, in the majority, depends on the teachers, their authority and the desire to teach.

Conclusion. Monitoring students is a necessary and useful tool for feedback and contributes to improving the efficiency of the learning process. 144 students assessed the satisfaction of teaching lectures and conducting practical classes 4.6 and 4.5 points (5-point scale), respectively. The results of the interview with the help of a messenger showed that 75% of students assessed the department's work "well" and "excellent".

Keywords: anatomy, questionnaires, educational process, medical education.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 09.06.2019 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування